

Z judikatúry

NS ČR 29 Odo 1222/2005 (Platnosť rozhodčí smlouvy, i keď má podobu len rozhodčí doložky, je tak nutno vždy posudzovať ako smlouvu zcela samostatnou, jej technicky vloženou do textu inej smlouvy.)

TRETIA HLAVA ROZHODCA

§ 6 Spôsobilosť byť rozhodcom

(1) Rozhodcom sa môže stať každá fyzická osoba, na ktorej sa zmluvné strany dohodnú, ak je plnoletá, spôsobilá na právne úkony v plnom rozsahu a je bezúhonná a ak osobitný predpis⁵⁾ alebo tento zákon neustanovuje inak.

(2) Za bezúhonného sa na účely tohto zákona nepovažuje ten, kto bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin. Bezúhonnosť sa preukazuje výpisom z registra trestov, ktorý nesmie byť starší ako tri mesiace.

(3) Ak rozhodcu ustanovuje zmluvnými stranami vybraná právnická osoba alebo fyzická osoba (ďalej len „vybraná osoba“), alebo súd (§ 8 ods. 2), je povinný pri tom prihliadať na kvalifikáciu požadovanú od rozhodcu podľa dohody zmluvných strán a na okolnosti, ktoré zabezpečia ustanovenie nezávislého a nestranného rozhodcu. Vybraná osoba alebo osoba, ktorá koná v mene vybranej osoby, musí pritom spĺňať podmienky podľa odseku 1. Súd ustanoví rozhodcu podľa § 8, ak vybraná osoba v čase ustanovenia rozhodcu neexistuje, vybraná osoba nie je oprávnená ustanoviť rozhodcu, alebo rozhodcu v dohodnutom čase neustanoví.

(4) Funkciu rozhodcu môže vykonávať aj notár, ak osobitný predpis⁶⁾ neustanovuje inak.

⁵⁾ Napríklad ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov, zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku.

⁶⁾ § 3 ods. 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok).

I. Všeobecné podmienky na výkon funkcie rozhodcu

Medzi jednu z najväčších výhod rozhodcovského konania patrí nepochybne možnosť zmluvných strán dohodnúť sa na osobe rozhodcu alebo na postupe jeho dodatočného určenia. Rozhodcom sa ale nemôže stať ktokoľvek, ale len osoba, ktorá spĺňa predpoklady a požiadavky na výkon funkcie rozhodcu. Teda osoba, ktorá spĺňa podmienky kladené na osobu rozhodcu ustanovené zákonom (§ 6 ZoRK) a prípadne tiež ďalšie podmienky určené dohodou zmluvných strán priamo v rozhodcovskej zmluve alebo dodatočné podmienky zakotvené v rozhodcovských pravidlách alebo štatútoch stálych rozhodcovských súdov.⁴⁹ Niektorí autori tieto podmienky označujú ako podmienky rozhodcovskej spôsobilosti.⁵⁰

Odsok 1 zakotvuje zákonné podmienky na výkon funkcie rozhodcu. Môžeme ich označiť aj ako všeobecné podmienky na výkon funkcie rozhodcu, pretože tieto podmienky musí spĺňať každý rozhodca (bez výnimky), a to už od svojho ustanovenia za rozhodcu v danom spore. Rozhodcom sa preto môže stať len (i) fyzická osoba, (ii) na ktorej sa zmluvné strany dohodnú, (iii) je plnoletá, (iv) spôsobilá na právne úkony v plnom rozsahu, (v) je bezúhonná a (vi) ak osobitný predpis alebo ZoRK neustanovuje inak. Dohodou strán možno dosiahnuť iba rozšírenie týchto všeobecných podmienok, nie ich zúženie.

Rozhodcom môže byť iba fyzická osoba. Náš právny poriadok nepripúšťa, aby za rozhodcu bola ustanovená právnická osoba.⁵¹ Fyzická osoba sa môže stať rozhodcom, ak sa na nej zmluvné strany dohodnú. Dohoda môže spočívať v určení konkrétneho rozhodcu priamo v rozhodcovskej zmluve alebo v dohode na postupe jeho dodatočného určenia. V inštitucionálnej arbitráži je to dohoda na konkrétnom stálom rozhodcovskom súde a následný výber rozhodcu spravidla zo zoznamu, ktorý vedie tento stály rozhodcovský súd. Pokiaľ ide o plnoletosť a plnú spôsobilosť na právne úkony, tieto dve podmienky sú do istej miery vzájomne previazané. Podľa § 8 ods. 1 OZ platí, že spôsobilosť fyzickej osoby vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti (spôsobilosť na právne úkony) vzniká v plnom rozsahu plnoletosťou.

⁴⁹ HRUŠOVSKÝ, M. Predpoklady a požiadavky na výkon funkcie rozhodcu v obchodnej arbitráži v SR. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2016, č. 12, s. 21.

⁵⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 305.

⁵¹ Pre porovnanie, vo viacerých štátoch sa, naopak, pripúšťa, aby za rozhodcu bola ustanovená aj právnická osoba – hoci v arbitrážnej praxi nie je také ničो bežné (pozri napr. BORN, G. B. *International Arbitration: Law and Practice*. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2012, s. 136 a 137).

Plnoletosť sa nadobúda dovŕšením osemnásteho roku. Jedinú výnimku, keď možno nadobudnúť plnoletosť pred dovŕšením osemnásteho roku, predstavuje prípad uzavretia manželstva po dovŕšení šestnásteho roku veku so súhlasom súdu. Spôsobilosť na právne úkony môže obmedziť len súd, a to za podmienok uvedených v zákone. Plnú spôsobilosť na právne úkony má teda plnoletá svojprávná fyzická osoba.⁵²

Ďalšou všeobecnou podmienkou na výkon funkcie rozhodcu je bezúhonnosť. O tejto podmienke sa detailnejšie zmienime ďalej. Negatívna podmienka – ak osobitný predpis alebo ZoRK neustanovuje inak – znamená, že osobitný predpis alebo ZoRK môže ustanoviť, že určité osoby alebo kategórie osôb nebudú môcť byť rozhodcami, a to aj napriek tomu, že spĺňajú všetky ostatné podmienky na výkon funkcie rozhodcu. Takými osobami sú napríklad sudcovia, prokurátori či verejní funkcionári.⁵³ Pre úplnosť je ešte vhodné uviesť, že do účinnosti zákona č. 336/2014 Z. z. obsahoval ZoRK ešte jednu všeobecnú podmienku na výkon funkcie rozhodcu, t. j. aby mal rozhodca skúsenosti na výkon funkcie rozhodcu. Táto – pomerne vážna zákonná podmienka – bola uvedeným zákonom vypustená.

Rozhodca musí spĺňať aj atribúty nestrannosti a nezávislosti (bližšie odkazujeme na komentár k § 6a a § 9).

Ako už bolo spomenuté skôr, zmluvné strany majú možnosť si v rozhodcovskej zmluve určiť ďalšie (dodatočné) podmienky na výkon funkcie rozhodcu alebo zvoliť si rozhodcovské pravidlá, ktoré takéto dodatočné podmienky obsahujú.

I. Bezúhonnosť rozhodcu a jej preukazovanie

Všeobecnou podmienkou na výkon funkcie rozhodcu je aj podmienka bezúhonnosti. Odsek 2 negatívne vymedzuje, kto sa na účely ZoRK za bezúhonného nepovažuje – ten, kto bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin. Bezúhonnosť sa preukazuje výpisom z registra trestov, ktorý nesmie byť starší ako tri mesiace. Vyžaduje sa výpis a nie odpis z registra trestov. V prípade zahľadania odsúdenia sa na páchatel'a hľadí, ako keby nebol odsúdený (§ 93 TZ).

⁵² HRUŠOVSKÝ, M. Predpoklady a požiadavky na výkon funkcie rozhodcu v obchodnej arbitráži v SR. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2016, č. 12, s. 22.

⁵³ Tamže, s. 22.

II. Povinnosť prihliadať na dohodnutú kvalifikáciu

Rozhodcu môže ustanovovať aj zmluvnými stranami vybraná osoba (tzv. *appointing authority*) – či už právnická, alebo fyzická osoba. Zákon o rozhodcovskom konaní pre takúto osobu používa legislatívnu skratku „vybraná osoba“. Povinnosťou vybranej osoby je ustanoviť na prejednanie sporu vhodného rozhodcu alebo rozhodcov.⁵⁴ Vybranou osobou môže byť napríklad notár, rôzne inštitúcie či iné osoby. Podľa Rozhodcovských pravidiel UNCITRAL môže byť vybranou osobou napríklad generálny tajomník Stáleho arbitrážneho súdu (*Secretary-General of the PCA*). Rozhodcu môže ustanoviť aj súd.

Vybraná osoba aj súd musia dodržiavať pravidlá ustanovené v odseku 3. V prvom rade musia prihliadať na kvalifikáciu požadovanú od rozhodcu podľa dohody strán. Inými slovami, musia vybrať takého rozhodcu, ktorý spĺňa nielen všeobecné podmienky na výkon funkcie rozhodcu, ale aj dodatočné podmienky ustanovené zmluvnými stranami v rozhodcovskej zmluve, prípadne zakotvené v rozhodcovských pravidlách zvoleného stáleho rozhodcovského súdu. Tiež majú povinnosť prihliadať na okolnosti, ktoré zabezpečia ustanovenie nezávislého a nestranného rozhodcu. Za rozhodcu by teda nemali ustanoviť osobu, ktorá má napríklad blízke príbuzenské väzby s jednou zo strán, alebo inak zjavne zaujatú osobu. Zákon o rozhodcovskom konaní ustanovuje, že aj vybraná osoba alebo fyzická osoba, ktorá koná v mene vybranej právnickej osoby, musí spĺňať všeobecné podmienky na výkon funkcie rozhodcu podľa § 6 ods. 1 ZoRK. Podľa nášho názoru postačuje, ak tieto podmienky spĺňa v čase ustanovenia rozhodcu do funkcie. Zákon pamätá aj na situácie, ak vybraná osoba v čase ustanovenia rozhodcu neexistuje, vybraná osoba nie je oprávnená ustanoviť rozhodcu alebo rozhodcu v dohodnutom čase neustanoví. V takých prípadoch rozhodcu ustanoví súd podľa § 8 ZoRK.

III. Notár ako rozhodca

V odseku 4 sa výslovne pripúšťa, že funkciu rozhodcu môže vykonávať aj notár - ak osobitný zákon, ktorým je Notársky poriadok, neustanovuje inak. Notársky poriadok tiež výslovne uvádza (§ 3 ods. 3), že notár môže ako svoju osobitnú činnosť vykonávať funkciu rozhodcu. Aj preto sa jedno z týchto ustanovení zdá byť duplicitné a nadbytočné.

⁵⁴ TWEEDDALE, A., TWEEDDALE, K. *Arbitration of Commercial Disputes: International and English Law and Practice*. 1st pub. Oxford : Oxford University Press, 2005, s. 627.

Možnosť, aby notári pôsobili ako rozhodcovia, nie je výnimočná ani v zahraničí.⁵⁵ Rozhodovanie ako rozhodca nie je notárskou činnosťou, a teda ani výkonom verejnej moci. Preto notár pri výkone funkcie rozhodcu nemá postavenie verejného činiteľa a nemožno ani uplatniť zodpovednostný mechanizmus zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú výkonom verejnej moci.

Z judikatúry

ÚS ČR III. ÚS 2266/09 (Právni nauka v rámci způsobilosti stát se rozhodcem rozlišuje podmínky obecně platné, jež představuje zletilost a plná způsobilost k právním úkonům, a podmínky zvláštní, mezi než se řadí omezení vyplývající ze zvláštních právních předpisů, jimiž jsou kupříkladu inkompatibilita s funkcí soudce obecného či ústavního soudu, státního zástupce nebo povinnost být zapsán na listině rozhodců, jestliže má rozhodovat rozhodčí soud.)

§ 6a [Povinnosti rozhodcu]

Kto prijme funkciu rozhodcu, zaväzuje sa, že ju bude vykonávať nestranné a s odbornou starostlivosťou tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov a aby nedochádzalo k porušovaniu ich práv a právom chránených záujmov a aby sa práva na ich úkor nezneužívali. Rozhodca je tiež povinný pri výkone svojej funkcie konať a rozhodovať bez zbytočných prietáhov.

I. Povinnosti rozhodcu

Už z označenia ustanovenia je zrejmé, že do ZoRK bolo vložené až neskôr, pričom novelou účinnou od 1. januára 2015 bolo ešte precizované. Aj keby absentovala explicitná právna úprava, tieto povinnosti bolo možné vyvodit' z iných ustanovení ZoRK. Takže nemožno tvrdit', že by dovtedy rozhodcovia tieto povinnosti nemali.

Ustanovenie obsahuje niektoré povinnosti rozhodcov. Nejde totiž o ich úplný výpočet. V prvom rade má rozhodca podľa uvedeného ustanovenia povinnosť vykonávať funkciu nestranné. Nesmie teda nadržovať jednej či druhej strane, a to ani vtedy, keď ho niektorá zo strán nominovala. Rozhodca je ďalej povinný túto funkciu vykonávať s odbornou starostlivosťou. Mal by teda poskytnúť kvalitnú službu po odbornej stránke a starostlivo nasadení. Tiež

⁵⁵ CSACH, K. Notár a rozhodcovské konanie podľa novej úpravy rozhodcovského konania. In *Ars Notaria*. 2015, č. 3, s. 4.

má zabezpečiť spravodlivú ochranu práv a oprávnených záujmov účastníkov – predovšetkým procesnoprávných - a dbať na dodržanie zásady rovnosti účastníkov rozhodcovského konania. Novelou účinnou od 1. januára 2015 bola explicitne doplnená aj povinnosť rozhodcu konať a rozhodovať bez zbytočných prietáhov. Samozrejme, závisí to najmä od konkrétnych okolností prípadu a zložitosti veci. Rozhodca by nemal spôsobovať prietahy v konaní a ani konanie neodôvodnene predlžovať. Nekonanie bez zbytočného odkladu je dôvodom na odvolanie rozhodcu z funkcie (pozri komentár k § 10).

Povinnosti rozhodcov nájdeme aj v niektorých iných ustanoveniach ZoRK, napríklad povinnosť mlčanlivosti (§ 8 ods. 4) alebo povinnosť informovať zmluvné strany o všetkých skutočnostiach, ktoré by mohli mať vplyv na potenciálnu zaujatosť rozhodcu (§ 9 ods. 1). Ďalšie možno nie sú explicitne uvedené, ale dajú sa vyvodiť z jednotlivých ustanovení ZoRK, predovšetkým povinnosť rozhodcov byť nestranní a nezávislí, povinnosť urobiť všetko preto, aby vydali písomný rozhodcovský rozsudok, ktorý bude vykonateľný, a pod. Niektoré ďalšie povinnosti rozhodcov môžu byť zakotvené (na základe dohody strán) aj priamo v rozhodcovskej zmluve či v rozhodcovských pravidlách. Napríklad povinnosť vydať rozhodcovský rozsudok v stanovenej lehote, čo môže byť v prípade stanovenia veľmi krátkej lehoty problematické. Povinnosti môžu byť zakotvené prípadne aj v rôznych etických pravidlách,⁵⁶ ktoré sú však len akýmisi *soft law* a pôsobia ako určitá pomôcka, ibaže by sa strany na ich aplikáciu pre daný prípad dohodli. Z uvedeného vyplýva, a potvrdzuje to aj medzinárodná arbitrážna prax,⁵⁷ že povinnosti rozhodcov možno v zásade rozdeliť do troch kategórií: (i) povinnosti vyplývajúce z dohody strán, (ii) zákonné povinnosti a (iii) etické povinnosti.

Rozhodcom môže byť iba fyzická osoba a túto funkciu musí vykonávať sama. Rozhodca si nemôže zvoliť zástupcu alebo poveriť inú osobu, aby za neho vykonávala funkciu rozhodcu. Uvedené povinnosti sa preto vzťahujú výlučne na osobu rozhodcu.

Zaujímavé je však, že ZoRK nikde nešpecifikuje, aké sú následky porušenia uvedených povinností. Výkon rozhodcovskej činnosti je služba poskytovaná štandardne za odmenu⁵⁸, nie je však podnikaním podľa OBZ. Otázka

⁵⁶ IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration; IBA Rules of Ethics for Arbitrators; AAA-ABA Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes.

⁵⁷ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration. Student Version*. Sixth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2015, s. 319.

⁵⁸ Rozhodca je zdaniteľnou osobou v zmysle zákona o DPH a pri splnení tam uvedených podmienok sa môže, resp. bude povinný stať sa platiteľom DPH; pozri GALANDOVÁ, M.,

zmluvného vzťahu rozhodcu a sporových strán (tzv. zmluva o rozhodcovi) je dôležitá, no súčasne pomerne zložitá,⁵⁹ pričom výslovnú úpravu nemožno nájsť takmer v žiadnej národnej legislatíve. Typicky sa domáci zákonodarcovia snažia v domácich právnych predpisoch limitovať zodpovednosť rozhodcov, resp. poskytovať im imunitu (úplnú alebo čiastočnú).

Aj napriek tomu, že sme si vedomí problematickosti a zložitosti uvedenej témy, sa domnievame, že zmluva o rozhodcovi je podľa slovenského práva v zásade zmluvou *sui generis*, pričom sa uplatní zodpovednostný mechanizmus podľa § 420 OZ (všeobecná občianskoprávna zodpovednosť za škodu), pretože nejde o výkon verejnej moci. V konkrétnostiach odkazujeme na príslušnú odbornú literatúru.⁶⁰ *De lege ferenda* by, podľa nášho názoru, bolo vhodné zamyslieť sa nad otázkou zodpovednosti rozhodcov, prípadne túto otázku upraviť aspoň rámcovo priamo v ZoRK zakotvením čiastočnej imunity rozhodcov, pričom inšpiráciou by mohol byť napríklad rakúsky vzor.

Na záver je ešte vhodné dodať, že viacero rozhodcovských pravidiel⁶¹ obsahuje ustanovenia o zodpovednosti rozhodcov, a tieto štandardne zodpovednosť rozhodcov (príp. aj ďalších osôb, ako napríklad členov predsedníctva či tajomníka rozhodcovského súdu) obmedzujú. Ak sa teda zmluvné strany dohodnú na aplikácii takýchto rozhodcovských pravidiel, v nich zakotvená limitácia zodpovednosti sa bude vzťahovať na rozhodcov rozhodujúcich daný spor.

Z judikatúry

ÚS SR Plz. ÚS 5/2015 (Jestvujú právne názory, že porušenie povinností rozhodcu by mohlo viesť k povinnosti nahradiť škodu účastníkovi. To je však priestor pre všeobecné súdy, aby identifikovali, kto a za akých podmienok je povinný nahradiť škodu účastníkovi konania.)

NS ČR 25 Cdo 167/2014 [Odpovednosť rozhodce pak lze shledat pouze při naplnění předpokladů obecné odpovědnosti podle § 420 zákona č. 89/2012 Sb. občanský

KAČALJAK, M. Rozhodcovské konanie z hľadiska dane z pridanej hodnoty. In *Justičná revue*. 2013, roč. 65, č. 6 - 7, s. 859 – 868.

⁵⁹ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration. Second Edition. Volume II: International Arbitral Procedures*. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2014, s. 1990.

⁶⁰ MITTERPACHOVÁ, J. Zodpovednosť za výkon funkcie rozhodcu. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2014, č. 1 – 2, s. 8 – 21; GYÁRFÁŠ, J., ŠTEVČEK, M. a kol. *Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 148 a nasl.

⁶¹ Pozri napríklad čl. 41 Pravidiel rozhodcovského konania Medzinárodnej obchodnej komory (ICC); čl. 46 Pravidiel Rozhodcovského konania Viedenského medzinárodného rozhodcovského súdu (VIAC); čl. XII Rokovacieho poriadku Rozhodcovského súdu Slovenskej advokátskej komory.

zákoník a súčasne tehdy, jestliže protiprávní jednání rozhodce (s přihlédnutím ke všem okolnostem případu) bezprostředně vedlo ke zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 21. 10. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2790/2013). Obdobně platí, že subjekt, který rozhodce určil, odpovídá za škodu jen tehdy, jestliže jeho počínání (opomenutí) vedlo k vadě, pro kterou rozhodčí nález v soudním přezkumu neobstál.]

§ 7 Zloženie rozhodcovského súdu

(1) Rozhodcovským súdom sa na účely tohto zákona rozumie jediný rozhodca alebo viacerí rozhodcovia.

(2) Zmluvné strany sa môžu dohodnúť na počte rozhodcov; ich počet však musí byť nepárny.

(3) Ak sa zmluvné strany na počte rozhodcov nedohodnú, v rozhodcovskom konaní rozhodujú traja rozhodcovia.

I. Rozhodcovský súd a jeho zloženie

Zákon o rozhodcovskom konaní v odseku 1 zavádza legislatívnu skratku „rozhodcovský súd“, pričom rozhodcovským súdom sa na účely ZoRK rozumie jediný rozhodca alebo viacerí rozhodcovia. Rozhodcovským súdom je teda vždy jedna alebo viac konkrétnych fyzických osôb, ktoré rozhodujú daný spor na základe platnej rozhodcovskej zmluvy. Je jedno či ide o tzv. *ad hoc* arbitráž alebo o inštitucionálnu arbitráž administrovanú príslušnou arbitrážnou inštitúciou (stálym rozhodcovským súdom). Je nutné rozlišovať medzi pojmami „rozhodcovský súd“, „stály rozhodcovský súd“ a „rozhodca“. Nie vždy totiž musíme mať v rozhodcovskom konaní arbitrážnu inštitúciu. Ak tvorí rozhodcovský súd viacero fyzických osôb, možno sa stretnúť aj s pojmami ako „rozhodcovský panel“, „rozhodcovský tribunál“ či „rozhodcovský senát“.

V každom konkrétnom prípade musí byť rozhodcovský súd osobitne ustanovený. To znamená, že neexistuje nijaký permanentný rozhodcovský súd, za ktorým by mohli sporové strany kedykoľvek prísť a ktorému by mohli rozhodovanie svojho sporu bez ďalšieho kedykoľvek zveriť. V každom jednotlivom prípade musí dôjsť ku konštituovaniu rozhodcovského súdu pre daný prípad. V neposlednom rade je potrebné zdôrazniť, že samotný rozhodcovský súd nemá právnu subjektivitu.